

Spis treści

tytuł: **Zarys koncepcji filozofii „niższego” i „wyższego” człowieka. Nowy typ antropologii filozoficznej infrastruktury osobowego bytu ludzkiego.** Rozprawa habilitacyjna
autor: Mieczysław Paweł Migoń
recenzja: doc. dr hab. Janina Kubka, Katedra Nauk Filozoficznych Wydziału Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej
wydawca: **Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Administracji**, 80-656 Gdańsk, ul. Wydmy 3, tel. 058 305 08 12, 058 305 08 89, mail: wydawnictwo@gwsa.pl, www.gwsa.pl/wydawnictwo
wydanie: Gdańsk 2007, wyd. I, ISBN 978-83-89762-12-2

Przedmowa	5
Podziękowania	7
0. WPROWADZENIE	16
0.1. Uwagi wstępne	16
0.2. Kontrowersje związane ze stosowaniem pojęcia „wyższy człowiek” przez F. Nietzschego i pojęcia „niższy człowiek” przez O. Spenglera	17
0.3. Aporie dotyczące „konstytucji” „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie osoby ludzkiej	19
Przypisy do wprowadzenia	22

Część pierwsza

Ku rzeczywistości „niższego” i „wyższego” człowieka w ramach cielesno-psychofizyczno-duchowej struktury bytu ludzkiego (jako bytu osobowego)

ROZDZIAŁ I	24
1.0. Zarys problematyki „niższego” i „wyższego” ja (studium wybranych stanowisk filozoficznych)	24
1.1. W. James	24
1.1.1. Pole potoku świadomości	24
1.1.2. „Rzeczywistość” i „indywidualne ego”	27
1.1.3. Zasada pragmatyczna (Ch.S. Peirce, W. James)	27
1.1.4. Rola uczuć i woli na gruncie filozofii pragmatycznej W. Jamesa	29
1.1.5. Związek radykalnego empiryzmu z humanizmem i pluralizmem	30
1.1.6. Doktryna czystego doświadczenia	31
1.1.7. Teoria prawdy w filozofii pragmatyzmu Jamesa	32
1.1.8. Kwestia woli wiary a prawda	33
1.1.9. Kwestia rozumienia relacji zgodności z rzeczywistością	34
1.1.10. Koncepcja humanizmu w pragmatyzmie Jamesa	34
1.1.11. Definicja humanizmu	35
1.1.12. Teizm w filozofii pragmatycznej W. Jamesa	35
1.1.13. Czynniki pluralistyczne	35
1.1.14. Ku światu meliorystycznemu	36
1.1.15. Wiara jako czynnik twórczy w świecie	36
1.1.16. Dynamiczny charakter Bytu	36
1.1.17. Życie i osoba ludzka	37

1.1.18. „Wolność” i „tolerancja”	37
1.1.19. „Wola wiary”, „etyczne pragmata”, „żywy Duch”	38
1.1.20. „Niższe” i „wyższe” ja	38
1.2. M. Scheler	40
1.2.1. „Pęd” / „życie” i „duch” jako dwa atrybuty Bytu	40
1.2.2. Sfery Bytu	41
1.2.3. Typy centrów	41
1.2.4. „Ja” w fenomenologii M. Schelera	42
1.2.5. „Niższe” i „wyższe” ja	42
1.2.6. Wstępne rozróżnienia ja-osoba a ja-ciało	42
1.2.7. Próba ograniczenia jedności człowieka w związku z podtrzymaniem rozdziału pomiędzy kategoriami: „osoba”-„ja”, „osoba”-„ciało”-„ja” w fenomenologii M. Schelera	43
1.2.8. Ograniczenie roli „Ja” w stosunku do sfery duchowej	44
1.2.9. Fenomenologiczny związek istotnościowy „Ja” z „Ty”	46
1.2.10. Pojęcie „miłość” w fenomenologii Schelera	46
1.2.11. Związek „Ja” z „Bóstwem”	47
1.2.12. Próba określenia granic „niższego” i „wyższego” ja na podstawie związku „Ja”-„Ty”	48
1.2.13. Dalsze odróżnienie „osoby ludzkiej” od „Ja”	51
1.2.14. Fenomen „cielesności”	53
1.2.15. Fenomen „to, co psychiczne”	54
1.2.16. Pojęcie „totalność Ja”	54
1.2.17. Fenomen czystego stawania się bytu	55
1.2.18. Fenomen konstytucji ciała	55
1.2.19. Odniesienie wariacji do „ja” i „ja”-„ciało”	56
1.2.20. Fenomen „skupienia”	56
1.2.21. Fenomen życia	57
1.2.22. Tzw. czas obiektywny	57
1.2.23. Kilka uwag krytycznych	57
1.3. Podsumowanie	58
ROZDZIAŁ II	60
2.0. Zarys problematyki „człowieka wewnętrznego” i „człowieka zewnętrznego” (studium wybranych stanowisk filozoficznych)	60
2.1. H. Plessner	60
2.1.1. „Pozycjonalność” jako podstawowe pojęcie antropologii filozoficznej	60
2.1.2. Człowiek jako istota ekscentryczna	60
2.1.3. „Conditio humana”	61
2.1.4. Pojęcie „życie”	61
2.1.5. Człowiek jako istota dwoista	61
2.1.6. Struktura ludzkiego zachowania	61
2.1.7. Ludzka cielesność i jej formy ekspresji	62
2.1.8. Ludzkie „ja” jako centrum	62
2.1.9. Ku etosowi ludzkiej osoby	63
2.1.10. Ekscentryczne „ja”	64
2.1.11. Ku człowieczeństwu	65
2.1.12. Człowiek jako moc	66
2.1.13. Człowiek jako źródło kultury	67
2.1.14. Próba adaptowania pojęć „człowieka wewnętrznego” i „człowieka zewnętrznego” w antropologii filozoficznej H. Plessnera	67

2.2. E. Stein	68
2.2.1. Pojęcie „osoba ludzka”	68
2.2.2. Pojęcie „dusza”	69
2.2.3. Indywidualizacja życia duszy ludzkiej jako „ja” duszy	69
2.2.4. Ku wolności duchowej	70
2.2.5. Przeżywające „ja”	71
2.2.6. Formy żywego „ja”	71
2.2.6.1. Wtórność „ja” wobec jedności cielesno-psychiczno-duchowej	71
2.2.7. Ku wnętrzu duszy ludzkiej	72
2.2.8. Lejtmotyw przeobrażenia „człowieka zewnętrznego” w „człowieka wewnętrznego”	74
2.2.9. Siły życia	74
2.2.10. Potrójne znaczenie życia	74
2.2.11. Życie „ja” i sens	75
2.2.12. Związek sensu z siłami życia	75
2.2.13. Ku Duchowi „ożywiającemu”	75
2.3. Podsumowanie	76
ROZDZIAŁ III	78
3.0. Próba określenia dotychczasowego stanu badań nad problematyką „niższego” i „wyższego” człowieka	78
3.1. Zarys stanowiska filozoficznego N. Hartmanna	78
3.1.1. Człowiek jako indywidualny byt realny	78
3.1.2. Charakterystyka osoby ludzkiej wedle N. Hartmanna	78
3.1.3. Warstwowość bytu ludzkiego	79
3.1.4. N. Hartmanna ontologia jako podstawa wszelkiej metafizyki	79
3.1.5. Hartmannowskie rozróżnienie psychiki i ducha	80
3.1.6. „Osobowość” a „podmiotowość”	83
3.1.7. Hartmannowska teoria wartości w zarysie	84
3.1.7a. Moralność wartości słabych a moralność wartości mocnych	84
3.1.7b. Mocne i słabe wartości moralne	84
3.1.7c. Hierarchia wartości wedle N. Hartmanna	85
3.1.7d. Świadomość aksjologiczna	86
3.1.7e. Wartości jako byty idealne (idealne istoty)	87
3.1.7f. „Samoistność wartości” i „idealność wartości”	87
3.1.7g. Związek wartości moralnych z wartościami dóbr	90
3.1.7h. Rozróżnienie wartości intencji od wartości intendowanej w akcie wedle teorii wartości N. Hartmanna	90
3.1.7i. Wartości moralne pozbawione realnego działania	91
3.1.7j. Podstawowe wartości moralne wedle N. Hartmanna	91
3.1.7k. Hartmannowski podział wartości cnót	91
3.1.7l. Wartości konfliktowe i wartości antynomiczne wedle myśli etycznej N. Hartmanna	91
3.1.7ł. Hartmannowska koncepcja syntezy wartości moralnych i jej granice	92
3.1.7m. Związek dobra moralnego z „porządkiem serca” wedle N. Hartmanna	92
3.1.7n. Idea szatana w myśli etycznej N. Hartmanna	93
3.1.7o. Dobro jako pierwsza wartość	93
3.1.7p. Kilka uwag odnośnie trzech odmiennych klas wartości	94
3.1.7q. Dobro jako podstawowa wartość moralna	94
3.1.7r. Związek warstw bytu ludzkiego z „niższą” i „wyższą” determinacją wedle N. Hartmanna	95

3.1.8. Koncepcja człowieka odpowiedzialnego w myśli antropologicznej N. Hartmanna _____	96
3.1.9. Kilka uwag krytycznych _____	98
3.2. Kilka uwag dotyczących stanowiska psychologiczno-filozoficznego C.G. Junga odnośnie „człowieka niższego” i „człowieka wyższego” _____	99
3.3. Podsumowanie _____	102
ROZDZIAŁ IV _____	103
4.0. Realność „niższego” i „wyższego” człowieka „w obrębie” ludzkiego bytu (jako osobowego) _____	103
4.1. Pojęcie „niższy człowiek” i „wyższy człowiek” _____	103
4.2. Realność „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie ludzkiego bytu osobowego _____	103
4.2.1. Brak sumienia przyczynia się do pojawienia się aktów złości, pychy i nienawiści u ludzkiej osoby _____	103
4.2.2. Fenomen odkrywania „homo absconditus” i „Deus Absconditus” _____	105
4.3. Podsumowanie _____	107
Przypisy do rozdziałów I-IV _____	108
 Część druga	
Rzeczywistość „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie żywego ludzkiego bytu	
ROZDZIAŁ V _____	125
5.0. Warstwy i szczeble dotyczące „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie ludzkiego bytu _____	125
5.1. Warstwy bytu ludzkiego _____	125
5.1.1. Warstwa cielesna _____	126
5.1.2. Warstwa psychiczna _____	127
5.1.3. Warstwa świadomościowa (samoświadomościowa) _____	128
5.1.4. Warstwa duchowa _____	129
5.2. Szczeble „niższego” człowieka jako infrastruktury bytowej _____	131
5.2.1. Szczebel prymitywny (jako „głębia ciemności” wciąż uświadamiana) _____	131
5.2.2. Szczebel instynktowny _____	132
5.2.3. Szczebel czuciowo-motoryczny _____	133
5.2.4. Szczebel wyobrazeniowy _____	133
5.2.5. Szczebel dążeniowy _____	134
5.2.6. Szczebel emotywny _____	134
5.2.7. Szczebel rozumowo-duchowy _____	134
5.3. Szczeble „wyższego” człowieka jako infrastruktury bytowej _____	136
5.3.1. Szczebel instynktowny _____	138
5.3.2. Szczebel czuciowo-ruchowy _____	138
5.3.3. Szczebel wyobrazeniowy _____	138
5.3.4. Szczebel wolitywny _____	139
5.3.5. Szczebel uczuciowy _____	139
5.3.6. Szczebel rozumowo-duchowy („głębia duchowa”) _____	140
ROZDZIAŁ VI _____	142
6.0. Związek pojęcia „natura ludzka” / „kondycja ludzka” z pojęciem „niższy człowiek” i „wyższy człowiek” _____	142
6.1. Związek pojęcia „natura ludzka” z pojęciem „niższy człowiek” i „wyższy człowiek” _____	142
6.1.1. Związek pojęcia „natura ludzka” z pojęciem „niższy człowiek” _____	142

6.1.2. Związek pojęcia „natura ludzka” z pojęciem „wyższy człowiek” _____	143
6.2. Związek pojęcia „kondycja ludzka” z pojęciem „niższy” i „wyższy” człowiek _____	144
6.2.1. Związek pojęcia „kondycja ludzka” z pojęciem „niższy” człowiek _____	145
6.2.2. Związek pojęcia „kondycja ludzka” z pojęciem „wyższy” człowiek _____	146
ROZDZIAŁ VII _____	148
7.0. Wielowymiarowa rzeczywistość „niższego” i „wyższego” człowieka „w obrębie” żywego ludzkiego bytu _____	148
7.1. Typy antropologiczne a formy człowieczeństwa _____	148
7.2. Odczuwanie jedności życia – formy miłości _____	151
7.2.1. Kosmowitalne odczuwanie jedności życia _____	151
7.2.2. Akosmowitalne odczuwanie jedności życia _____	152
7.3. Fenomen „upodmiotowienia” człowieczeństwa _____	153
7.3.1. Pierwiastek faustyczny i prometejski _____	155
7.4. Fenomen „odpodmiotowienia” człowieczeństwa _____	157
7.4.1. Próby „zawężenia” kategorii człowieczeństwa na przykładzie heideggerowskiego „Dasein” i jaspersowskiego „das Umgreifende” _____	157
7.4.2. Próba „odpodmiotowienia” człowieczeństwa _____	160
7.4.2a. Koncepcja zbiorowej nieświadomości wedle C. Lévi-Straussa _____	160
7.4.2b. Znaczenie struktur mentalnych w antropologii strukturalnej C. Lévi-Straussa _____	161
7.4.2c. Deprecjacja roli antropologii filozoficznej przez C. Lévi-Straussa _____	162
7.4.2d. Etnografia, etnologia, antropologia kulturowa jako trzy stadia procesu badawczego _____	162
7.4.2e. Fuzja antropologii kulturowej z etnologią i antropologią społeczną _____	162
7.4.2f. Nadanie znaczenia diachronicznym i synchronicznym badaniom w antropologii strukturalnej przez C. Lévi-Straussa _____	162
7.4.2g. Ugruntowanie struktury mitu w antropologii strukturalnej C. Lévi-Straussa _____	165
7.4.2h. „Odpodmiotowienie” człowieczeństwa w antropologii strukturalnej C. Lévi-Straussa _____	166
7.4.2i. Próba „unifikacji” nauk przyrodniczych i nauk humanistycznych od strony metodologicznej na polu antropologii strukturalnej C. Lévi-Straussa _____	167
7.4.2j. Próba rozumienia „rzeczowego” kultury wespół z naturą _____	168
7.4.2k. Próba redukcji sfery świadomości do sfery nieświadomości _____	168
7.4.2l. „Uprawomocnienie” właściwości bezwzględnej „homo mechanicus” jako kategorii antropologicznej w myśli Lévi-Straussa _____	169
7.4.2ł. Wątek katastrofizmu w myśli antropologicznej C. Lévi-Straussa _____	169
7.4.2m. Prymat języka przed myślą _____	170
7.4.3. Kilka uwag krytycznych _____	171
7.5. Trzy formy poruszeń ludzkiej duszy w obrębie struktury żywego ludzkiego bytu _____	172
7.5.1. „Ja ucieleśnione” _____	173
7.5.2. „Ja upsychicznione” _____	174
7.5.3. „Ja uduchowione” _____	174
7.6. Rzeczywistość „niższego” człowieka jako faktyczna, „dysharmoniczna jedność” infrastruktury bytowej _____	175
7.6.1. Prawda jako korespondencja z rzeczywistością „niższego” człowieka _____	176
7.7. Rzeczywistość „wyższego” człowieka jako faktyczna „harmoniczna jedność” _____	176
7.7.1. Prawda jako korespondencja z rzeczywistością „wyższego” człowieka _____	177
7.8. Dynamiczność stanów rzeczywistości „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie ludzkiego bytu osobowego _____	178

7.9. Zasada niezgłębialności w odniesieniu do „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie ludzkiej osoby	179
7.10. „Niższy” i „wyższy” człowiek w ramach mikro-kosmosu	180
7.11. Podsumowanie	181
Przypisy do rozdziałów V-VII	188

Część trzecia

Ku tożsamości osoby ludzkiej

ROZDZIAŁ VIII	195
8.0. Fenomen tożsamości osoby ludzkiej	195
8.1. Fenomen koordynacji cielesno-psychiczno-duchowej w obrębie ludzkiego bytu osobowego	195
8.1.1. Pamięć-charakter-ciało we wspólnej koordynacji	196
8.2. De-absolutna pierwotność osoby ludzkiej	196
8.2.1. Istniejące „ja” wtórne wobec konkretnej osoby ludzkiej	198
8.2.2. „Ucieleśniona” „strona” osoby ludzkiej	199
8.2.3. „Uduchowiona” „strona” osoby ludzkiej	201
8.2.4. Żywe „centrum” osoby ludzkiej	202
ROZDZIAŁ IX	203
9.0. Związek „niższego” i „wyższego” człowieka z pierwotnym doświadczeniem moralności	203
9.1. „Węższe” doświadczenie moralności u „niższego” człowieka	203
9.2. „Szersze” doświadczenie moralności u „wyższego” człowieka	204
9.3. Fenomenalne dobra a fundamentalne dobra	204
9.3.1. Dobra rzeczy i dobra duchowe	205
9.4. Hierarchia wartości	206
ROZDZIAŁ X	210
10.0. „Niższy” i „wyższy” człowiek w związku cnót w czasie „chronos” i „kairos”	210
10.1. Usprawnienie moralne „niższego” człowieka w czasie „chronos”	210
10.2. Usprawnienie moralne „wyższego” człowieka w czasie „chronos”	212
10.3. Usprawnienie moralne „niższego” i „wyższego” człowieka w czasie „kairos”	212
ROZDZIAŁ XI	214
11.0. Koekstensywność transcendentaliów w „niższym” i „wyższym” człowieku (jako infrastrukturach bytowych)	214
11.1. Kwestia „zasięgu” i „zakresu treściowego” transcendentaliów: „jedność”, „prawda”, „dobro”, „piękno” (etc.) w „niższym” i „wyższym” człowieku	214
11.2. Telos „uobecniania się” transcendentaliów w całości żywego ludzkiego bytu osobowego	216
11.3. Transcendentalia a jakość życia w „niższym” i „wyższym” człowieku	216
ROZDZIAŁ XII	218
12.0. Fenomen „sakralizacji” „niższego” i „wyższego” człowieka w obrębie osoby ludzkiej	218
12.1. Lejtmotyw skażenia natury ludzkiej (fenomen zła)	218
12.2. Bojaźń i trwoga „niższego” człowieka wobec Boga	219

12.3. Odkrywanie „homo absconditus” i „Deus Absconditus” w obrębie osoby ludzkiej _____	222
12.4. „Sakralizacja” cielesności i duchowości osobowego bytu ludzkiego jako przykład „solidarności” pomiędzy „niższym” i „wyższym” człowiekiem _____	223
12.5. „Promieniowanie” Idei Bożych „w obrębie” żywych infrastruktur bytowych _____	224
12.6. Podsumowanie _____	226
Przypisy do rozdziałów VIII-XII _____	235
Zakończenie _____	237
Bibliografia _____	240
Wykaz tabeli _____	249
Indeks osobowy _____	250

